

KASAUTUNEET TOIMEENTULO- ONGELMAT

Vanhusasiavaltuutetun tilaisuus 11.5.2023
Miten ikääntyneiden ihmisten oikeudet toteutuvat?
Apulaisprofessori Minna Zechner
Sosiaali- ja terveystalvelut

TOIMEENTULO 1/3

- Toimeentulotukea saavien yli 65-vuotiaiden määrä on noussut 23 prosenttia (2015-2021).
- Yli 65-vuotiaiden toimeentulotuen uusien asiakkaiden määrä väheni 3 prosenttia vuoteen 2020 verrattuna.

TOIMEENTULO 2/3

- Tilastokeskuksen tulonjakotilaston mukaan kaikkien ikäryhmien henkilökohtaiset käytettävissä olevat reaalitytulot ovat kasvaneet vuoden 1995 ja 2020 välillä.
- Vuoden 2008 laman aikaan etenkin nuorten ja iäkkäiden reaalitytulot pienenivät, mutta kasvoivat sen jälkeen.
- Keskimäärin 65-74-vuotiaiden reaalitytulot ovat korkeammalla tasolla kuin yli 75-vuotiaiden, mutta matalammalla kuin 25-64-vuotiaiden.

TOIMEENTULO 3/3

- Tilastokeskuksen (2021) tulonjakotilastossa yhden hengen taloudessa asuvia 65-74-vuotiaita pienituloisia on 65 000 ja pitkittyneesti pienituloisia 49 000 eli reilut 22 prosenttia ikäryhmästä.
- Yhden hengen taloudessa asuvia 75-84-vuotiaita pienituloisia on 47 000 ja pitkittyneesti pienituloisia 37 000 eli lähes 23 prosenttia ikäryhmästä.
- Yhden hengen taloudessa asuvia yli 84-vuotiaita pienituloisia on 31 000 ja pitkittyneesti pienituloisia 26 000 eli lähes 31 prosenttia ikäryhmästä.

MISTÄ ON KYSE? 1/2

- Yli 64-vuotiaiden pienituloisuus on naisilla yleisempää kuin miehillä.
- Se on naisilla yleisintä 72-76-vuotiaiden keskuudessa, heitä on yli 20 000.
- Miehillä pienituloisuus on yleisintä 64-47-vuotiaiden keskuudessa, heitä on noin 15 000.
- Kaikkiaan 64-vuotiaita ja sitä vanhempia pienituloisia naisia on noin 117 000 ja miehiä noin 61 000. Naisia on toki vanhemmissa ikäluokissa enemmän kuin miehiä.
- Lähde: Tilastokeskuksen tulonjakotilasto (2021)

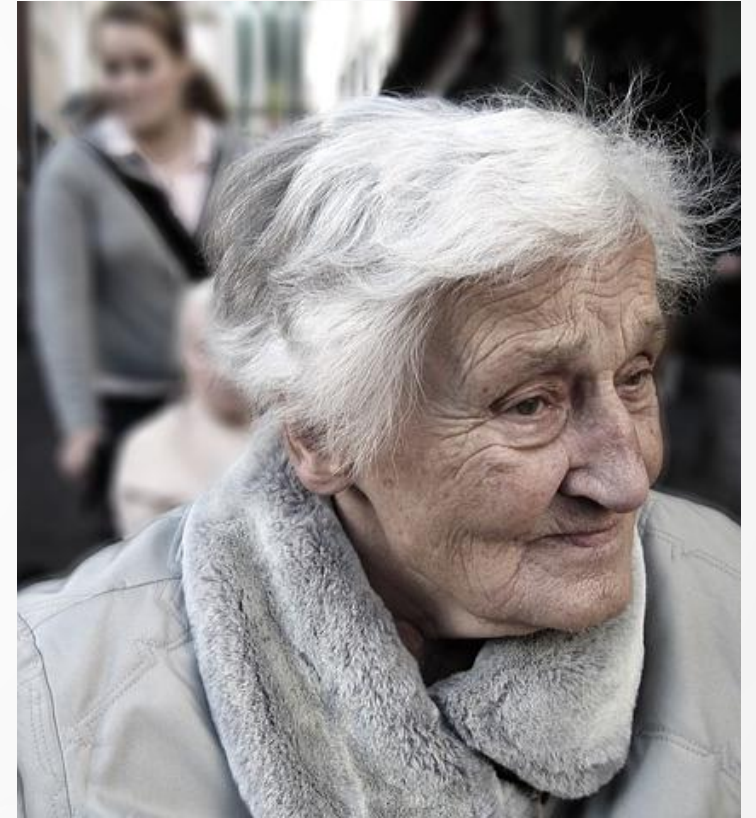
MISTÄ ON KYSE? 2/2

- Taloudellinen syrjäytyminen: yksilön tulot eivät riitä ihmisarvoiseen elämään
- Taloudellinen huono-osaisuus: taloudelliseen ja materiaaliseen köyhyyteen yhdistyy muita hyvinvoinnin vajeita. Esimerkiksi toimeentulotuen saajat sairastavat ja käyttävät julkisia terveyspalveluja muuta saman ikäistä väestöä enemmän
- Ikääntyneillä taloudellinen huono-osaisuus on usein pitkittynyttä

ELÄMÄNKAARI ON TÄRKEÄ 1/2

- Taloudellinen huono-osaisuus on usein seurausta yksilön taustasta ja elämänkaaren tapahtumista
- Yksinasuvilla pienituloisuuden riski on suurempi kuin perheellisillä
- Eläkeikäiset suomalaiset käyttävät päihteitä, erityisesti alkoholia, enemmän kuin koskaan aikaisemmin
- Noin kolmasosalla vanhuuseläkeläiskotitalouksista on velkaa (2020)

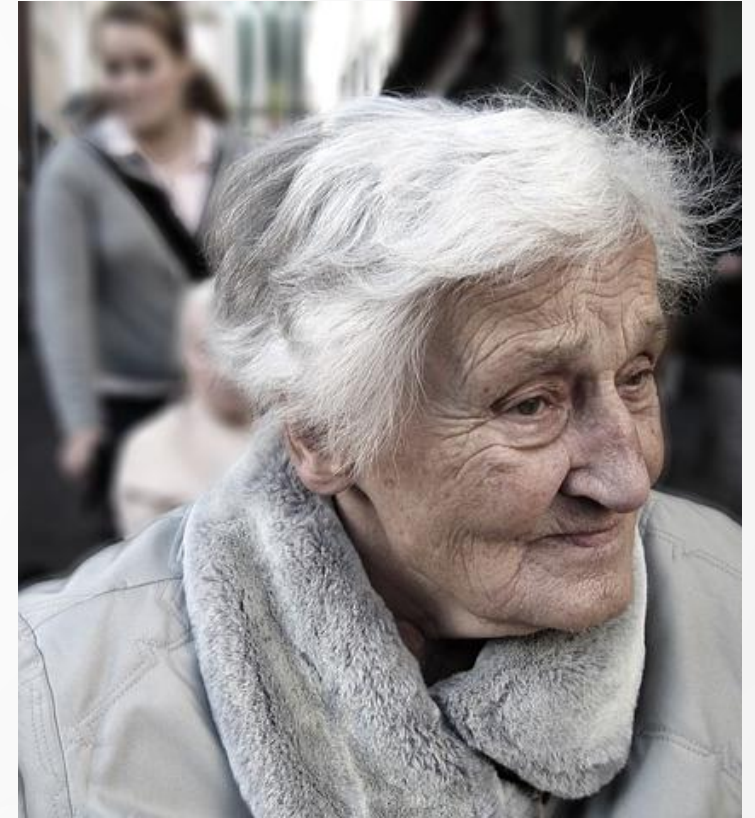

Kuva: Gerd Altmann / Pixabay

ELÄMÄNKAARI ON TÄRKEÄ 2/2

- Ongelmallinen rahapelaaminen
- Toimintakyvyn vajeet: työkyvyttömyyseläkkeeltä tai työttömyydestä vanhuuseläkkeelle siirtyneet suuremmassa köyhyysriskissä
- Epävirallisen talouden piirissä työskentely
- Väkivalta ja kaltoinkohtelu

Kuva: Gerd Altmann / Pixabay

HYVINVOINTIVALTIOLLA ON MERKITYSTÄ 1/2

- **Etuudet ja palvelut:** suurin yksittäinen vanhuusköyhyyttä lisäävä tekijä ovat lisääntyvät terveydenhuoltomenot
- **Palvelumaksut:** pienituloiset iäkkäät tinkivät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen käytöstä kustannusten vuoksi
- **Palveluiden saatavuus:** päihteiden käytön lisääntymisestä huolimatta kääntyneet ovat marginaalisen pieni asiakasryhmä päihdepalveluissa.

HYVINVOINTIVALTIOLLA ON MERKITYSTÄ 2/2

- **Digitalisaatio:** vaikeuttaa tiedon löytämistä ja järjestelmässä toimimista estää toimintaa, maksut pankin tiskillä kalliita
- **Gerontologinen sosiaalityö:** ikääntyvien asiakkaiden erityisen tuen tarpeiden tunnistaminen ja gerontologiseen sosiaalityöhön ohjautuminen on usein sattumanvaraista.
- **Hyvinvointivaltio voi luoda luottamuksen ja turvallisuuden tunteita**

LÄHTEET 1/2

- Crystal, S., Shea, D. G. M. & Reyes, A. (2017) Cumulative Advantage, Cumulative Disadvantage, and Evolving Patterns of Late-Life Inequality. *The Gerontologist* 57(5), 910–920.
- Crome, P., Moulias, R., Sánchez-Castellano, C., Tilvis, R., Arora, A., Busby, F., Ribera Casado, J.M. & Cruz-Jentoft, A. J. (2014) Elder abuse in Finland, France, Spain and United Kingdom. *European Geriatric Medicine* 5(4), 277–284.
- Gerontologinen sosiaalityö erityisen tuen tarpeisiin vastaamassa (GERIT) 1.1.2021–31.12.2022 Hankkeen julkaisematon loppuraportti.
- Hoppania, H.-K., Karsio, O., Näre, L., Olakivi, A., Vaittinen, T., Sointu, L. & Zechner, M. (2016) Hoivan arvoiset –vaiva yhteiskunnan ytimessä. Helsinki: Gaudeamus.
- Järvinen-Tassopolous, J. & Marionneau, V. (2021) Ongelmallinen rahapelaaminen sukupolvien välisenä kokemuksena ja huolenaiheena. Teoksessa Järvinen-Tassopoulos, J. & Pirskanen, H. (toim), Riippuvuus perheessä. Gaudeamus: Helsinki, 31-54
- Kemppainen, L., Koskinen, V., Safarov, N., Wrede, S., Olakivi, A. & Kouvonen, A. (2022) Ikääntyvät venäjänkieliset ja ylitraajainen terveyspalveluiden käyttö. *Idäntutkimus* 29 (2), 3-20.
- Kuussaari, K., Tigerstedt, C. & Vilkkonen, A. (2021) 55 vuotta täyttäneet päihteiden käyttäjät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmässä. Teoksessa Kaukonen O. & Kuussaari K. (toim.) Päihdepalveluiden yhteiskunnalliset haasteet. Helsinki: THL, 56–71.
- Laihiala, T. (2018) Kokemuksia ja käsityksiä leipäjonoista. Huono-osaisuus, häpeä ja ansaitsevuus. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Social Sciences and Business Studies No 163. Kuopio: UEF.

LÄHTEET 2/2

Lindholm, J. (2023) Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ikääntyneistä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä sosiaalityön asiakkaina. Helsingin yliopisto: Sosiaalityön maisteritutkielma.

Rantala, J. (2020) Tutkimuksia eläkeläisten pienituloisuuden ja toimeentulon dynamiikasta Suomessa vuosina 1995–2014. Helsinki: ETK.

Rossi, E., Zechner, M., Tiilikainen, E., Pietilä, I., Seppänen, M., Kinni, R-L., Skaffari, P., Ruotsalainen, S., Soukiala, T., Hirvonen, J., Niemi, M. & Korpelainen, A. (2022) Gerontologinen sosiaalityö etsii paikkaansa muuttuvassa palvelujärjestelmässä. Yhteiskuntapolitiikka 87(5-6), 579-584.

Samuel, L. J., Wright, R., Granbom, M., Taylor, J. L., Hupp, C., Roberts L., Laken C. & Szanton, S. L. (2021) Community-dwelling older adults who are low-income and disabled weathering financial challenges. Geriatric Nursing 42(4), 901-907.

Samuel, L.J., Szanton, S.L., Wolff, J.L., Ornstein K.A., Parker, L. J. & Gitlin, L. N. (2020) Socioeconomic disparities in six-year incident dementia in a nationally representative cohort of U.S. older adults: an examination of financial resources. BMC Geriatr 20, 156.

Tuomioaho, S. & Kiuru, S. (2022) Toimeentulotuki 2021. Toimeentulotuen saajien määrä väheni edelliseen vuoteen verrattuna. Helsinki: THL.

Tilastokeskus (2023) Suomessa 147 000 toimintarajoitteista henkilöä köyhyyden tai syrjäytymisen riskissä. [Linkki](#) tiedotteeseen.

Uusihannu, S. (2015) Kotona asuvien ikääntyneiden ihmisten koettu turvattomuus. Jyväskylän yliopisto: Gerontologian ja kansanterveyden pro gradu.

Zechner, M. & Rossi, E. (2023) Narrated social distance: generational ties. Teoksessa Begum, S., Harbinson, J., Naskali, P. & Zechner, M. (toim.) Distance, Equity and Older People's Experiences in the Nordic Periphery: Centering the Local. Abingdon: Routledge, 30-46.

KIITOS!

Yhteystiedot:

minna.zechner@helsinki.fi

minnazechner.com

[@minna_zechner](https://www.instagram.com/minna_zechner)

<https://researchportal.helsinki.fi/en/persons/minna-maija-zechner>

TUTKIMUSHANKKEET

Gerontologinen sosiaalityö
erityisen tuen tarpeisiin
vastaamassa

gerit.fi

Taloudellinen ja sosiaalinen
kestävyys läpi ajan ja alueiden
ikäntyvässä yhteiskunnassa

SustAgeable

<https://www.sustageable.fi/>